

A jelszó

A napokban a pesti utcán hozzánk lépett egy alacsony, vézna, gyűrött arcú emberke, és többször egymás után azt mondta: Jézus... Jézus... Jézus... Pillanatok alatt felismertük: nem együgyű, szellemi fogyatékos, sem beszédhibás, hanem idegen anyanyelvű kéregető, akiből egyre több van a nagyvárosokban, szerte a világon. Elesett, menekült. Nem tud annak a közegnek a nyelvén, ahova került, így az egyetlen megbízható és érthető szóval, közös fogalommal közli, mit akar: irgalmat, segílyt, együttérzést. Teszi annak az egyszerű és érthető kalkulusnak az alapján, amit a gyakorlat igazol: van valaki, akinek a neve nem egyszerű világhír, hanem általános bizalmat ébreszt, hordoz, immár kétezer éve, akiben nem lehetett csalódnai. Közös tapasztalata ez egymás nyelvén nem beszélő embereknek. Egy csavargó is garanciát és támaszt remélhet a nevére való egyszerű hivatkozással.

A helyzet teljesen Isten szándéka szerint bontakozott ki, fejlődött fel. Egy olyan emberi „karácsony” és „nagyszombat” között, amikor Jézus fellépett, a szó szoros értelmében egy elfoglalt, gyarmattá degradált, ősi, nagymúltú és önérzetes országocská és az ő új gazdája szigorú belügyének, nem holmi nemzetközi horderejű valaminek látszott, hogy az uralkodó normák szerinti lázadót, egy „deviánst” elítélnek, s a rendelkezésre álló módok egyikén likvidálnak. A kereszthalál több tízezredik áldozatáról legkevésbé azt lehetett leolvasni, hogy ügye, tanítása világvallásá növi ki magát — maga fölé magasztos jelképként épp ezt a sajátos kínhalál-eszközt emelve. A „nem azt, hanem Barrabást!” jellegű választás semmi mást nem mutat, mint hogy a tömeget mindig könnyebb meggyőzni arról, hogy aki a rómaiak tehervonatait robbantgatja, annak van igaza, nem a másiknak, aki testi, fizikai, politikai elnyomatás közepette a lelki-szellemi kiutakat, a méltóság maradandónak bizonyuló ösvényeit keresgéli, fejtegeti, feszegeti végtelen árnyaltsággal, de mivel a dolog csak ígéret, jóval erélytelenebbül, mint a partizán. Ha választani muszáj, mindig őt ejtik hát, iránta fogy el a türelem.

Pedig Jézus egész viselkedése, „vonalvezetése” olyan, hogy egyértelműen megértheti az is, aki csak az orráig, s az is, aki utókor távlatokig lát. Egyrészt ilyen értelemben nyilatkozik is („...mindazonáltal ne úgy történjék, ahogy én akarom...”), hogy egy előre meghatározott forgatókönyvet kell beteljesítenie, másrészt az Ő személye, eszköz-mivolta még Isten fiaként is másodlagos (ezért nem is védekezik, nem tér ki, sőt!) a cél mellett, amelyért bevetették itt a Földön, az emberiség kovászaként: a versengés, a gyűlölet, a kíméletlenség addigi általános gyakorla-

tát fordítani át a kölcsönös szeretet és megértés gyakorlatává. Az emberiség további (egyelőre máig vezető) útjának mérlege sikertelen ebben a vonatkozásban. Ám Jézus ettől még a megtestesült terv és szándék. Jézus a világtörténelem igazságérzete. Emberi személybe sűrített feltétlenség, mindazzal együtt, amit Madách tollán s a kétezeréves keresztény történelem más mélabús hitvallói és vértanúi sorsában a végtelenül kínos homoiusion-viták jelentenek.

Mert a nevezetes fix pont a hit, és nem a dogmák. A tabukat nem Krisztus állította, hanem a hiúság és hatalomvágy földi, gyarló, kikerülhetetlen emberi szerkezetének csapdái. Gyanakvó vallásgyakorlatok különben nem nagyon férhetnek össze a szeretet parancsával. S bűnt bűnösen üldözni nem lehet. Jézus a Jópásztor — ám nyája sosem volt és sosem lesz a nyájszintre redukálható emberiség.

A jézusi életmodell és a jézusi magatartásmodell két, egymástól teológiailag el nem választható, ám az élet gyakorlatában a kétezerév végére V-alakban távolodó irányt képeznek. Az egyik az örök, meg nem kérdőjelezhető erkölcsi példa — akár az életed is áldozd a hitért, a közért, segíts az elesetteken stb. —, a másik, hogy tartsd oda a másik arcod, meg hogy dobd vissza kenyérrel. Ez utóbbi nem az alázat próbája, hanem az életveszélyes kiszolgáltatottság önpusztító apátiája lehetne csak az egyetlen, akkori, konkrét isteni demonstrációtól elszakítva. Ez hapax legomenon — egyszerűség! Az isteni, tökéletes maximum felmutatása —, így nem kelti a követhetlenség érzetét az emberi lényben.

Bennem például öregségemre tudatosult, hogy alkatom ellenére már nem vállalom és nem tanácsolom. És anyni minden, Muszadag, Auschwitz, Gulág, Recsk, Duna-csatorna, malenkij-robot után nem tartom elképzelhetőnek, hogy az emberiség égi támaszt kereső részének igazságérzetét még egyszer az őskeresztények olthatatlan mártírium-szomjjal táplált, genocídiumokat, tömegkivégzéseket vállaló mazochizmusára lehetne redukálni. A jézusi életmodellben ott van az is, hogy „kötélből ostort fonván, kiüzé őket a templomból”. Kapisztrán például keresztesei élén erre koncentrált Nándorfehérvárnál.

Ez viszont nem hapax legomenonja a krisztusi életszemléletnek. Minden azon múlik, hogy a földi életet — mindennek: magának a hitnek, az üdvözülni akarásnak alapszinterét is — nem akarjuk egészen átengedni a gonosznak. Zrínyi Szigetvárnál erős hittel „Jézus! Jézus!” kiáltással vetette magát a végső küzdelembe. A barbárság megújuló allegrói közepette a lelki szegények és testi szűkölködők végső, mennyei, de emberi jelszava is ugyanannyi.